

การศึกษาเชิงวิเคราะห์ความคิด เรื่องกายและจิตในพุทธปรัชญา

นายโสภณ ศรีกฤษดาพร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาปรัชญา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๒๗

ISBN 974-563-716-5

011521

17063231

An Analytical Study of the Concept of Body and Mind
in Buddhist Philosophy

Mr. Sophon Srikrisdaporn

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts
Department of Philosophy
Graduate school
Chulalongkorn University
1984

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษาเชิงวิเคราะห์ความคิด เรื่องกายและจิตในพุทธปรัชญา
โดย นายโสภณ ศรีกฤษดาพร
ภาควิชา ปรัชญา
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทร ณ รังษี

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุประดิษฐ์ บุญนาค)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
(รองศาสตราจารย์ กิรติ บุญเจือ)
ประธานกรรมการ

.....
(อาจารย์ สุชีพ บุญญาภาพ)
กรรมการ

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทร ณ รังษี)
กรรมการ

.....
(รองศาสตราจารย์ วิจิตร เกิดวิไลชัย)
กรรมการ

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การศึกษาเชิงวิเคราะห์ความคิด เรื่องกายและจิตในพุทธปรัชญา
ชื่อนิสิต	นายโสภณ ศรีกฤษดาพร
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร. สุนทร ฅ รังษี
ภาควิชา	ปรัชญา
ปีการศึกษา	๒๕๒๖

บทคัดย่อ

คำสอนของพุทธปรัชญาเกิดขึ้น จากเหตุการณ์ของชีวิตมนุษย์โดยตรง เพื่อที่จะให้ได้คำตอบว่า ชีวิตนี้เป็นอย่างไร และจะทำอย่างไรที่จะให้ชีวิตนี้สมบูรณ์ หรือ ได้รับสิ่งที่ดีที่สุด พุทธปรัชญาได้วิเคราะห์ชีวิตออกเป็นส่วนประกอบ ๒ ส่วน คือกายและจิต พร้อมทั้งชี้ให้เห็นถึงธรรมชาติของกายและจิตว่า ทั้งกายและจิตเป็นธรรมชาติที่มีอยู่จริง คือกายเป็นธรรมชาติที่รู้อารมณ์ไม่ได้ และสามารถวิเคราะห์ทอนย่อยเป็นรูป ๒๔ รูป รูปแต่ละรูปที่ประกอบขึ้นเป็นกายนั้น ต่างก็มีสมมุติฐานต่างกันและมีหน้าที่ต่างกัน ส่วนจิตเป็นธรรมชาติที่รู้อารมณ์ได้ และสามารถทอนย่อยจิตเป็น ๘๘ ดวง (โดยย่อ) จิตแต่ละดวงทำหน้าที่รับรู้อารมณ์ต่างกัน แต่ที่จิตรู้อารมณ์ต่าง ๆ ได้นั้น ต้องอาศัยกายที่เป็นธรรมชาติไม่รู้อารมณ์เป็นฐาน

การรับรู้โลกก็ตาม และการกระทำต่อโลกก็ตามของมนุษย์นั้น พุทธปรัชญาถือว่า เป็นผลที่เกิดจากการทำงานร่วมประสานสัมพันธ์กันของกายและจิต แม้โดยหลักการ พุทธปรัชญาจะถือว่า จิตสำคัญกว่ากาย แต่ก็ได้หมายถึงว่า กายไม่สำคัญ พุทธปรัชญาถือว่า กายสำคัญเช่นเดียวกัน เพราะจิตจะทำงานหรือรู้อารมณ์ต่าง ๆ เช่น รู้ว่าไต่ยืน หรือรู้ว่าไต่ก่ลั่น เป็นต้นไม่ได้ถ้าขาดกาย

ในแง่ของจริยศาสตร์ อันเป็นภาคของการปฏิบัตินั้น พุทธปรัชญาถือว่า มีชั่วและมีดี มีผิดและมีถูก มีการประพฤติดีและมีการประพฤติถูก มีความทุกข์และมีความสุข มีความหลุดพ้นและความไม่หลุดพ้น เรื่องความชั่ว ความดี ความทุกข์ ความสุข ตลอดจนการบรรลุธรรมชั้นต่าง ๆ เป็นต้นนั้น ต่างก็เกิดขึ้นจากภาคของการทำงานร่วมกันของกายและจิตทั้งสิ้น การประพฤติถูกต้องที่นำไปสู่การกำจัดความชั่ว เพื่อให้บรรลุถึงความสุขหรือการหลุดพ้นตามทรรศนะพุทธปรัชญานั้น คือการปฏิบัติตามมรรค ๘ ซึ่งเรียกว่ามีชณฺเฒาปฏิบัติ มรรค ๘ ย่อลงได้เป็นศีล สมาธิ และปัญญา การปฏิบัติในขั้นของศีลอย่างถูกต้อง นำไปสู่การมีสมาธิอย่างถูกต้อง การเจริญสมาธิที่ถูกต้อง นำไปสู่การมีปัญญาอย่างถูกต้อง การปฏิบัติในศีล สมาธิ และปัญญาอย่างถูกต้อง เมื่อกล่าวโดยสรุปก็คือ การเข้าไปปฏิบัติต่อธรรมชาติของกายและจิตอย่างถูกต้องนั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

ข้อความตามที่กล่าวมานั้น เป็นการกล่าวถึงพุทธปรัชญาในแง่ของปริยัติธรรมหรือในรูปของทฤษฎีบริสุทธิ์ ซึ่งในแง่นี้ จำต้องมีการค้นคว้าและปรับปรุงให้เหมาะสมตามกาลสมัยยิ่งขึ้น แต่ที่สำคัญที่สุดก็คือ ควรมีการส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามหลักธรรมในพุทธปรัชญาอย่างจริงจังและให้เป็นไปอย่างกว้างขวาง ไม่ใช่มีความรู้ดีในแง่ของปริยัติธรรมเพียงอย่างเดียว แต่ต้องมีภาคปฏิบัติธรรมด้วย เพราะปริยัติธรรมจะผลิผลให้อย่างแท้จริงก็ต่อเมื่อนำไปปฏิบัติเท่านั้น

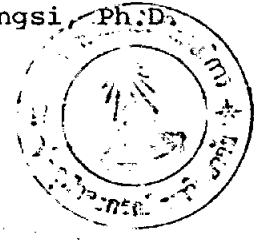
Thesis Title An Analytical Study of the Concept of Body and Mind
 in Buddhist Philosophy

Name Mr. Sophon Srikrisdaporn

Thesis Advisor Assosiate Professor Sunthorn Na rangsi, Ph.D.

Department Philosophy

Academic Year 1983

ABSTRACT

The Buddhist philosophical doctrines have been originated from human direct experiences. To get an answer to what is life, how we live a perfect life or how we get the best thing, the Buddhist philosophy analysed the life as consisting of body and mind , showing the nature of body and mind that they really exist. The body is by nature imperceivable of feeling and can be subdivided into 28 derivative qualities which have different causes and functions while the mind is perceivable by nature and can be subdivided into 89 derivative qualities. Each mind by nature can perceive the feeling by the help of inperceivable body.

According to Buddhist philosophy, human perceptions and responses have been regarded as the results of the co-working of body and mind. That the Buddhist philosophy regards that mind is more important than body does not mean that body is not important. Body itself is also important because the mind can perceive and know that he sees, he hears and he smells... because of the help of the body.

In ethical aspect, the practical way, the Buddhist philosophy believes that there exist good and bad, right and wrong, bad behavior and good behavior, suffering and happiness and emancipation and non-emancipation. All such mentioned occure becuae of the co-working of body and mind. Right behavior leads to an end of bad action. In order to get happiness or to attain salvation, the highest goal in Buddhist philosophy, we must strictly follow the eightfold path, the middle way, which can be classified into three catagories : morality, meditation and wisdom.

4

v

Right observance of morality leads to right meditation and also right meditation practice leads to right wisdom. Right practice in morality , meditation and wisdom is to practice correctly to the nature of body and mind themselves.

Suggestion

All above mentioned are the theoretical explanations of Buddhist philosophy which certainly need greater reseach and must be improved suitably to place and time. The most important thing is to follow earnestly and rightly the doctrine of Buddhist philosophy. Knowing theories well can do nothing since education will not bear fruit unless they have been put into practice.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยความเมตตาช่วยเหลือของอาจารย์ทุกท่านใน
ภาควิชาปรัชญา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้วิจัยสำนึกในพระคุณของอาจารย์ทุกท่านที่ได้ให้ความ
รู้ต่าง ๆ อันเป็นผลแก่การศึกษาค้นคว้าวิจัย

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ พระราชสมนตมุนี รองเลขาธิการสภากาการศึกษามหามกุฏราช
วิทยาลัย อาจารย์สุชีพ บุญญาอนุภาพ อาจารย์ประจำสภากาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ที่ได้ให้คำแนะนำ
นำไป และในการหาข้อมูลเกี่ยวกับวิทยานิพนธ์เรื่องนี้

อาจารย์ที่ผู้วิจัยสำนึกในพระคุณอย่างยิ่ง คือ รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทร ณ รังษี
อาจารย์ภาควิชาปรัชญา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในการที่ได้กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยา-
นิพนธ์ ได้สละเวลาให้คำแนะนำและตรวจแก้วิทยานิพนธ์จนกระทั่งงานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอาจารย์วิจิตร เกตวิสิษฐ์ อาจารย์ภาควิชาปรัชญา จุฬาลงกรณ์-
มหาวิทยาลัย อาจารย์ยวศิน อินทสระ และอาจารย์สมฤทธิ์ พันธุ์คุ้มเก่า อาจารย์ประจำสภากาการ-
ศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ที่ได้ให้กำลังใจและความช่วยเหลือในการค้นหาข้อมูล ทำให้ผู้วิจัยได้รับ
ความสะดวกในการเขียนงานวิจัยเป็นอย่างดี

อีกประการหนึ่ง งานวิจัยนี้สำเร็จเป็นรูปเล่มสมบูรณ์ได้ด้วยได้รับความอนุเคราะห์เป็น
อย่างดียิ่ง จากพระครูสุภัทรสารโสภณ เลขานุการสำนักงานเลขาธิการสภากาการศึกษามหามกุฏราช-
วิทยาลัย และพระมหายรียง กิตติวิไล หัวหน้าแผนกทะเบียนและสถิติ สภากาการศึกษามหามกุฏราช-
วิทยาลัย ในด้านตำราและการจัดพิมพ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ในโอกาสนี้ด้วย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	จ
คำชี้แจง	ฉ
บทที่	
๑. บทนำ	๑
ความเป็นมาของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย	๘
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย	
วิธีดำเนินการวิจัย	๘
๒. ความคิดเกี่ยวกับมนุษย์ในพุทธปรัชญา	๑๐
คนตามทรรศนะทางอภิปรัชญา	๑๐
คนตามทรรศนะของพุทธปรัชญา	๑๑
ปัญหาทางอภิปรัชญา เกี่ยวกับคนในพุทธปรัชญา	๑๓
คนในความหมายที่เป็น เอกนิยมตามทรรศนะของพุทธปรัชญา	๑๕
คนในความหมายที่เป็น ทวินิยมตามทรรศนะของพุทธปรัชญา	๑๖
คนในความหมายที่เป็น พหุนิยมตามทรรศนะของพุทธปรัชญา	๑๘
การวิเคราะห์คนแบบพหุนิยมตามแนวพระสูตร	๑๘
การวิเคราะห์คนตามนัยของหลัก เขญจขันธ์	๑๘
การวิเคราะห์คนตามนัยของอายตนะ	๒๐
การวิเคราะห์คนตามนัยแห่งธาตุ	๒๑
การวิเคราะห์คนตามนัยแห่งปฏิจสงมุปาต	๒๓
การวิเคราะห์คนแบบพหุนิยมตามแนวพระอภิธรรม	๒๕
๓. ธรรมชาติของกาย	๒๙
ความหมายของ "กาย" ตามรูปวิเคราะห์ศัพท์	๒๙
คำนิยามของคำว่า กาย	๓๐
คำไวพจน์ของคำว่า กาย	๓๐
การใช้ในความหมายทั่วไปของคำว่า กาย	๓๑
องค์ประกอบของกายตามแนวพระสูตร	๓๒
องค์ประกอบของกายตามนัยแห่งธาตุ ๔	๓๒

บทที่

องค์ประกอบของกายตามนัยของอายตนะ ๖	๑๗
องค์ประกอบของกายตามแนวพระอภิธรรม*	๑๙
รูป ๒๘	๑๙
การจัดประเภทหรือกลุ่มรูป	๔๑
การจัดรูป ๒๘ เป็น ๑๑ ประเภท	๔๑
การจัดรูป ๒๘ แบบเป็นคู่ ๆ	๔๕
การจัดรูป ๒๘ แบบเป็นรูปกลาปะ	๖๐
เหตุเกิดของกาย	๖๗
เหตุเกิดของกายตามแนวพระสูตร	๖๗
เหตุปัจจัยแห่งการเกิดของกายตามนัยปฏิจจสมุบบาท	๖๙
เหตุปัจจัยแห่งการเกิดของกายตามนัยของหลักวิภูฏะ ๓	๗๒
เหตุปัจจัยแห่งการเกิดของกายตามนัยปฏิสัมภิทามรรค	๗๙
เหตุเกิดของกายตามแนวพระอภิธรรม	๘๐
กัมมสมุฏฐาน	๘๑
จิตตสมุฏฐาน	๘๑
อุตุสมุฏฐาน	๘๒
อาหารสมุฏฐาน	๘๒
ตารางสรุปสมุฏฐานทั้ง ๔ ของรูป ๒๘	๘๔
ตารางเปรียบเทียบเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดกาย	๘๕
การวิวัฒนาการของกาย	๘๖
ลักษณะของกาย	๙๓
ลักษณะของกายในวิสุทธิมรรค	๙๓
ลักษณะของกายตามแนวพระสูตร	๙๔
ลักษณะของกายตามแนวพระอภิธรรม	๙๕
สามัญลักษณะ	๙๖
๔. ธรรมชาติของจิต	๙๙
คำว่าจิตตามความหมายของรูปวิเคราะห์ศัพท์	๙๙
คำนิยามของคำว่าจิต	๙๙
คำไวพจน์ของคำว่าจิต	๑๐๑
ประเภทของจิต	๑๐๓
การจัดประเภทจิตตามแนวพระสูตร	๑๐๓
การจัดประเภทจิตตามนัยของชั้นธ ๕	๑๐๓
การจัดประเภทจิตตามนัยของมหาสติปัฏฐานสูตร	๑๐๔

การจัดประเภทจิตตามแนวพระอภิธรรม	๑๐๕
การจัดประเภทจิตโดยการทอนย่อยจิตลงเป็นประเภทย่อย	๑๐๕
คำอธิบายจิต ๘๘ โดยสังเขป	๑๑๓
การจัดประเภทจิตโดยการรวมจิตประเภทย่อยแต่ละประเภทลงเป็นกลุ่ม ๆ	๑๒๔
เหตุเกิดของจิต	๑๓๔
เหตุเกิดของจิตตามแนวพระสูตร	๑๓๔
เหตุเกิดของจิตตามนัยปฏิจจนูปาท	๑๓๔
เหตุเกิดของจิตตามนัยแห่งมหาวรรค ญาณภคา	๑๔๑
เหตุเกิดของจิตตามนัยของชั้นธ ๔	๑๔๒
ตารางย่อแสดงเหตุเกิดของจิตตามนัยแห่งพระสูตรแต่ละนัย	๑๔๕
เหตุเกิดของจิตตามแนวพระอภิธรรม	๑๔๕
เหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดอกุศลจิต ๑๒	๑๔๖
เหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดอเหตุกจิต ๑๘	๑๔๗
เหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดกามาวจรโสภณจิต ๒๔	๑๕๐
เหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดรูปาวจรจิต ๑๔	๑๕๒
เหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดรูปาวจรจิต ๑๒	๑๕๔
เหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดโลกุตตรจิต ๘	๑๕๕
ลักษณะของจิต	๑๕๖
ลักษณะของจิตตามแนวพระสูตร	๑๕๖
ลักษณะของจิตตามนัยของคถาธรรมบท จิตตวรรค ที่ ๓	๑๕๖
ลักษณะของจิตตามนัยของสาริปุตตนิเทศที่ ๑๖ และอชิตมาณวก-	
ปัญหานิเทศ	๑๕๗
ลักษณะของจิตตามนัยของเบญจขันธ์	๑๕๘
ลักษณะของจิตตามแนวพระอภิธรรม	๑๖๒
ลักษณะพิเศษของจิต	๑๖๒
ลักษณะของจิตตามนัยแห่งเจตสิก	๑๖๒
คำอธิบายเจตสิก ๕๒ โดยสังเขป	๑๖๔
การจัดประเภทเจตสิก	๑๗๒
ความสัมพันธ์ระหว่างเจตสิก ๕๒ กับจิต ๘๘ (หรือ ๑๒๑)	๑๗๓
ลักษณะของจิตตามนัยของสามัญญลักษณะ	๑๗๘
วิธีจิต	๑๗๘
กามวิธี	๑๘๐
ปัญจทวารวิธี	๑๘๐

บทที่

คำอธิบายปัญจทวารวิถีที่เป็นอติมหันตารมณโดยสังเขป	๑๘๒
ตารางแสดงประเภทของอารมณ	๑๘๕
มโนทวารวิถี	๑๘๙
คำอธิบายมโนทวารกามวิถี (วิภูตารมณ) โดยสังเขป	๑๙๐
คำอธิบายมโนทวารกามวิถี (อวิภูตารมณ) โดยสังเขป	๑๙๒
อัปนาวิถี	๑๙๒
โลกียอัปนาวิถี	๑๙๒
คำอธิบายโลกียอัปนาวิถีโดยสังเขป	๑๙๔
โลกุตตรอัปนาวิถี (มรรควิถี)	๑๙๕
คำอธิบายโลกุตตรอัปนาวิถีโดยสังเขป	๑๙๗
ความแตกต่างของมรรควิถีระหว่างมันทบุคคลและตักขบุคคล ..	๑๙๘
หน้าที่ของจิต	๒๐๐
ตารางย่อแสดงหน้าที่ (กิจ) ของจิตประเภทต่าง ๆ	๒๐๒
ความสำคัญของจิต	๒๐๔
ความสำคัญของจิตตามแนวพระสูตร	๒๐๔
ความสำคัญของจิตตามแนวพระอภิธรรม	๒๐๕
ความสำคัญของจิตในแง่ของโลกภายนอก	๒๐๖
ความสำคัญของจิตในแง่ของโลกภายใน	๒๐๖
๕. ความสัมพันธ์ระหว่างกายกับจิต	๒๑๐
กายและจิตในฐานะที่ต้องอาศัยกันและกัน	๒๑๐
ความสัมพันธ์ของกายและจิตโดยมองจากแง่ที่ทำงานร่วมกัน	๒๑๔
หน้าที่ของกาย	๒๑๕
หน้าที่ของจิต	๒๒๐
ความสัมพันธ์ของกายและจิตโดยมองจากแง่ที่เป็นที่ตั้งแห่งจริยธรรม	๒๒๑
ความสัมพันธ์ของกายและจิตในแง่ที่เป็นกุศลและอกุศล	๒๒๓
ลักษณะจิตที่เป็นกุศลของคนทั่วไป	๒๒๔
ลักษณะจิตหรือภาวจิตของพระอรหันต์	๒๒๔
ความรู้ที่ถูกต้องหรือความเห็นที่ถูกต้อง	๒๓๒
ความรู้หรือความเห็นที่ผิด	๒๓๒
ข้อสังเกตเกี่ยวกับสังขาร	๒๓๗
ข้อสังเกตเกี่ยวกับเวทนา	๒๓๘
ความสัมพันธ์ของกายและจิตมองจากแง่ของกายกรรม วาจากรรม และ	
มโนกรรม	๒๔๕

บทที่

๖. ความสัมพันธ์ระหว่างกายและจิตกับจุดหมายสูงสุดในพุทธปรัชญา ๒๕๐

 จุดหมายสูงสุดในพุทธปรัชญา ๒๕๐

 วิมุตติและความหมายของวิมุตติ ๒๕๐

 ประเภทของวิมุตติ ๒๕๓

 วิมุตติ ๒ ๒๕๓

 วิมุตติ ๔ ๒๕๕

 ผลของวิมุตติ ๒๕๖

 นิพพานและความหมายของนิพพาน ๒๕๖

 คำไวพจน์ของคำว่านิพพาน ๒๖๐

 ประเภทของนิพพาน ๒๖๑

 อุปสรรคที่ขัดขวางไม่ให้บรรลุจุดหมายสูงสุด ๒๖๓

 ธรรมชาติที่ขัดขวางต่อการบรรลุธรรม ๒๖๓

 ความเกี่ยวข้องกันระหว่างอกุศลธรรมกับกายและจิต ๒๖๑

 วิธีปฏิบัติเพื่อทำลายอกุศลธรรมที่เป็นอุปสรรคต่อการบรรลุถึงวิมุตติอันเป็นจุด
 หมายสูงสุด ๒๘๑

 การปฏิบัติผิด ๒ ทาง ๒๘๑

 อริยสัจ ๔ ๒๘๓

 ทุกขอริยสัจ ๒๘๔

 ความหมายของทุกขอริยสัจ ๒๘๔

 ทุกข์ ๓ ประเภท ๒๘๖

 ทุกขสมุทัยสัจ ๒๘๘

 ความหมายของสมุทัยอริยสัจ ๒๘๘

 ทรรคนะของพุทธปรัชญาในแง่ของศัณฑา ๒๙๐

 ทุกขนิโรธสัจ ๒๙๒

 ความหมายของทุกขนิโรธอริยสัจ ๒๙๒

 ประเภทของนิโรธ ๒๙๔

 ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ ๒๙๕

 ความหมายของทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา ๒๙๕

 มรรค ๘ กับมัชฌิมาปฏิปทา ๒๙๗

 สัมมาทิฏฐิ ๒๙๘

 ความหมายของสัมมาทิฏฐิ ๒๙๘

 ระดับของสัมมาทิฏฐิ ๒๙๘

 ความสำคัญของสัมมาทิฏฐิ ๒๙๘

 สิ่งที่ขัดขวางไม่ให้เกิดสัมมาทิฏฐิ ๒๙๙

บทที่

ปัจจัยที่ทำให้เกิดสัมมาทิฐิ	๓๐๐
สัมมาสังกัปปะ	๓๐๑
ความหมายของสัมมาสังกัปปะ	๓๐๑
สังกัปปะ ๒ ประเภท	๓๐๑
สัมมาวาจา	๓๐๓
ความหมายของสัมมาวาจา	๓๐๓
สัมมาวาจาตามนัยของสูตรต่าง ๆ	๓๐๓
สัมมาอาชีวะ	๓๐๔
ความหมายของสัมมาอาชีวะ	๓๐๔
การดำเนินชีวิตที่ถูกต้องตามพระคัมภีร์พุทธปรัชญา	๓๐๖
ชีวิตของคฤหัสถ์หรือชาวบ้าน	๓๐๔
ชีวิตของบรรพชิตหรือพระ	๓๐๔
อิทธิพลของสัมมาทิฐิต่อสัมมาอาชีวะและ	
มรรคอื่น ๆ	๓๑๐
สัมมาวายามะ	๓๑๑
ความหมายของสัมมาวายามะ	๓๑๑
สัมปัปธาน ๔	๓๑๑
ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับความเพียร...	๓๑๒
สัมมาสติ	๓๑๔
ความหมายของสัมมาสติ	๓๑๔
สติปัฏฐาน ๔	๓๑๖
คำอธิบายสติปัฏฐาน ๔ โดยสังเขป	๓๑๖
ความสำคัญของสติ	๓๑๘
สัมมาสมาธิ	๓๒๐
ความหมายของสัมมาสมาธิ	๓๒๐
ระดับของสมาธิ	๓๒๑
ลักษณะของสมาธิ	๓๒๑
ลักษณะของจิตที่มีสมาธิ	๓๒๒
สิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อสมาธิ	๓๒๒
ความสำคัญของสมาธิ	๓๒๓
การเจริญสมาธิ	๓๒๔
การเจริญสมาธิตามวิถีธรรมชาติ	๓๒๔
การเจริญสมาธิที่เป็นแบบแผน	๓๒๗
มรรค ๘ มองจากแง่ของกรรม ๓ และโลกา ๓	๓๒๗

๗) บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บรรณานุกรม

คำชี้แจง

การใช้อักษรย่อและหมายเลขในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

การใช้อักษรย่อ

วินย. วิ.	•	วินัยปิฎก มหาวรรค
วินย. มหา.	•	วินัยปิฎก มหาวรรค
ที. ส.	•	ทีฆนิกาย สิลขันธ์วรรค
ที. มหา.	•	ทีฆนิกาย มหาวรรค
ที. ปาฐ.	•	ทีฆนิกาย ปาฐกวรรค
ม. มุ.	•	มัชฌิมนิกาย มูลปนิบาต
ม. ม.	•	มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปนิบาต
ม. อุปร.	•	มัชฌิมนิกาย อุปรปนิบาต
สัง. ส.	•	สังยุตตนิกาย สคาถวรรค
สัง. นิ.	•	สังยุตตนิกาย นิทานวรรค
สัง. ข.	•	สังยุตตนิกาย ขันธวารวรรค
สัง. สฬา.	•	สังยุตตนิกาย สฬายนวรรค
สัง. ม.	•	สังยุตตนิกาย มหาวรรค
อัง. ทุก.	•	อังคุตตรนิกาย ทุกนินบาต
อัง. ตีก.	•	อังคุตตรนิกาย ตีกนินบาต
อัง. จตุก.	•	อังคุตตรนิกาย จตุกกนินบาต
อัง. ฉก.	•	อังคุตตรนิกาย ฉกนินบาต
อัง. อัฏฐก.	•	อังคุตตรนิกาย อัฏฐกนินบาต
อัง. นวก.	•	อังคุตตรนิกาย นวกนินบาต
อัง. ทสก.	•	อังคุตตรนิกาย ทสกนินบาต
ขุ. ธ.	•	ขุททกนิกาย ธรรมบท
ขุ. อิติ.	•	ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ
ขุ. เถร.	•	ขุททกนิกาย เถรคาถา
ขุ. เถรี.	•	ขุททกนิกาย เถรีคาถา
ขุ. ชา.	•	ขุททกนิกาย ชาดก
ขุ. มหา.	•	ขุททกนิกาย มหานิเทศ
ขุ. จุฬ.	•	ขุททกนิกาย จุฬนิเทศ
ขุ. ปฐ.	•	ขุททกนิกาย ปฐีสัมภิตามวรรค
ขุ. จริยา.	•	ขุททกนิกาย จริยาปิฎก

อภิ. สจ.	.	อภิฉัมมปิฎก	ฉัมมสังคณี
อภิ. วิ.	.	อภิฉัมมปิฎก	วิภังค์
อภิ. ธาตุ.	.	อภิฉัมมปิฎก	ธาตูกถา

การใช้หมายเลข

เลขหมายในพระไตรปิฎก	.	เล่ม/ข้อ/หน้า
เลขหมายในคัมภีร์อื่น ๆ	.	เล่ม/หน้า